

Murteza Bedir, Prof.Dr.

1968 yılında Sivas'ta doğdu. Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu (1992). Londra Üniversitesi SOAS Hukuk Fakültesi'nde yüksek lisansını (1995), Manchester Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Bölümü'nde "Early Development of Hanafi Usul al-fiqh (Legal Theory)" adlı çalışmasıyla doktorasını (1999) tamamladı. 2000 yılında Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde yardımcı doçent, 2005'te doçent, 2011'de profesör oldu. Halen İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ndeki görevini sürdürmektedir.

Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları

Yayın No. 656
İSAM Yayınları 27
Temel Kültür Dizisi 4

© Her hakkı mahfuzdur.

İslâm'ın Yolu: SÜNNET

Murteza Bedir

TDV İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM) tarafından yayına hazırlanmıştır.
İcadiye-Bağlarbaşı Cad. 38 Üsküdar/İstanbul
Tel. 0216. 474 08 50
www.isam.org.tr yayin@isam.org.tr

Bu kitap
Türkiye Diyanet Vakfı Müttevelli Heyeti'nin
28.12.2004 gün ve 1163 sayılı kararıyla basılmıştır.

Birinci Basım: Ekim 2006
Dokuzuncu Basım: Eylül 2022
ISBN 978-975-389-921-5

Basım, Yayın ve Dağıtım

TDV Yayın Matbaacılık ve Tic. İşl.
Ostim OSB Mahallesi, 1256 Caddede, No: 11
Yenimahalle/Ankara
Tel. 0312. 354 91 31 (pbx) Faks. 0312. 354 91 32
bilgi@tdv.com.tr
Sertifika No. 48058

Bedir, Murteza

İslâm'ın yolu: sünnet / Murteza Bedir. – 9. bs. – İstanbul ; Ankara : İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM) ; Türkiye Diyanet Vakfı, 2022.
180 s. : 19,5 cm. – (Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları ; 656. İSAM Yayınları ; 27. Temel Kültür Dizisi ; 4)

Dizin ve kaynakça var.
ISBN 978-975-389-921-5

İçindekiler

Kısaltmalar . 9

Önsöz . 11

Birinci Bölüm

SÜNNET ve İSLÂMÎ İLİMLER

I. Sünnet Kavramı . 15

A. Peygamber'in Sünneti . 16

1. Kur'ân-ı Kerim . 16

2. Hz. Muhammed . 18

3. Selef . 21

B. Sünnetin Tanımı . 23

II. Aktarım Olgusu: Sünnetin Maddî Verileri . 26

A. İlim ve İlk Müslüman Toplumun Bilgi Birikimi . 26

B. Sünnetten Nakli İlimlere . 27

C. Fıkıh Kavramı . 29

D. Salt Aktarımsal (Nakli) İlimler . 32

1. Tefsir . 32

2. Siyer . 33

3. Hadis . 34

E. Aktarım ve Düşünceyi Birleştiren İlimler:

Kelâm, Tasavvuf ve Fıkıh . 38

1. Kelâm ve Tasavvuf . 40

2. Fıkıh . 42

İkinci Bölüm

**USÛL - İ SÛNNET: SÛNNETİN İSLÂMÎ
EPİSTEMOLOJİDEKİ YERİ**

- I. Nebevî Otoritenin Niteliği • 50
- A. Sünnetin Vahyî Karakteri • 51
 - B. Din/Takarrub ve Sünnet • 53
 - C. Beşer Muhammed-Peygamber Muhammed • 54
 - D. Sünnet ve Dinî Kurallar (Ahkâm) • 56
- II. Sıhhat Meselesi • 58
- A. Hadis Usulü ve İsnad • 61
 - 1. Sahabe, Râvi ve Ricâl İlmi • 62
 - 2. Sahih Hadis • 65
 - B. Fıkıh Usulü ve Sıhhat Meselesine Farklı Bir Bakış • 67
 - 1. Haber Kavramı • 69
 - 2. Mütevâtir ve Âhâd Haberler • 70
 - 3. Âhâd Haber • 71
 - 4. Sünnet ve Haberler • 73
 - 5. Kesin ve İhtimalli Bilgi • 74
 - a. Dinî Bilgi Kaynağı Olarak Âhâd Haber • 75
 - b. Âhâd Haberlerin Tasnifi • 76
 - 6. Âhâd Haber ve Meşhur Haber • 77
 - 7. Haberlerin Epistemolojik Değeri • 78
 - C. Hadis Usulü ve Fıkıh Usulü • 80

Üçüncü Bölüm

**SÛNNETLER: DİNÎ ESASLARIN ETRAFINA
ÖRÜLEN KORUMA DUVARLARI**

- I. Teorik Çerçeve • 87
- A. Dinin Özü ve Kabuğu • 87
 - B. Sünnetler ve Bağlayıcılık • 91

- C. Sünnetler ve İlahî İrade • 92
- D. Sünnetler ve Gelenek: Beşerî ve Nebevî Davranışlar • 92
- E. Sünnetlerin Tespitinde Ölçü • 93
- F. Sünnetler ve Değişim • 95
- G. Sünnetler ve Bid'at • 97
- H. Tasavvuf, Bid'at ve Sünnetler • 99
- II. Sünnetlerin Sınıflandırılması • 102
 - A. Sünenü'l-Hüdâ • 102
 - B. Sünnet-i Ayn ve Sünnet-i Kifaye • 103
 - C. Zevâid Sünnetler • 103
 - D. Mükked ve Gayr-i Mükked Sünnetler • 104
 - E. Fıtrat Sünnetleri • 104
- III. Sünnet Örnekleri • 107
 - A. Namaz ve Sünnetler • 107
 - B. Oruç Sünnetleri • 110
 - C. Zekât, Sadaka ve Sünnetler • 113
 - D. Hac ve Sünnetler • 115
 - E. Kurban Sünneti • 117
 - F. Vücut Bakımıyla İlgili Sünnetler • 118
 - G. Yeme İçmeyle İlgili Sünnetler • 119
 - H. Giyim Kuşamla İlgili Sünnetler • 120
 - I. Dua ve Besmele • 120
 - J. Hediye Vermek • 121
 - K. Selâmlaşmak • 121
 - L. Hasta Ziyareti • 121
 - M. Evlilik ve Sünnetler • 122
 - N. Cinsel Hayat ve Sünnetler • 122
 - O. İnsanlararası İlişkiler ve Günlük Yaşamla İlgili Sünnetler • 123

Dördüncü Bölüm

SÜNNETİN ÇAĞDAŞ BOYUTU

- I. Modern Hayat ve Sünnet • 129
 - A. Sünnet ve Yerellik • 131
 - B. Modernite ve Özgüven Sorunu • 132
 - C. Sünnet, Evrensellik ve Çağdaş Durum • 134
 - D. İslâm'ın Sosyal Mesajları • 135
- II. Çağdaş Etik Değerler ve Hz. Peygamber • 136
 - A. Hz. Muhammed'in Ahlâkı • 138
 - B. İnsana Verilen Değer: İnsan Hakları ve Hukukun Üstünlüğü • 139
 - C. Kölelik • 141
 - D. Sünnet ve Öteki • 143
 - E. Bir Arada Yaşama ve Komşuluk • 145
 - F. Demokratik Değerler • 147
 - G. Hz. Peygamber'in Sünnetinde Kadın • 151
 - H. Engelliler • 160
 - I. Çocuklar • 161
 - J. Ekolojik Duyarlılık • 163
 - K. Hayvan Hakları • 165
- Notlar • 167
- Kaynakça • 171
- Dizin • 175

Yüce Allah'ın insanlığa gönderdiği doğrudan mesajın (vahyin) en son aracısı, son elçi Hz. Muhammed, kendisine inananlara bu dünyadan ayrılırken iki miras bırakmıştır: “*Size iki şey bırakıyorum. Onlara sınımsız sarıldığınız sürece doğrudan ayrılmamış olursunuz: Allah'ın kitabı ve benim sünnetim.*” Kur'an ve sünnet, son elçinin Rabb'imizden aldığı mesajın nihaî ürünleridir. İslâm bu iki temel üzerine oturmuştur. Bunlar kıyamete kadar da son ilahî mesajın “güvenli limanları” olacaklardır. Kur'an Allah'ın sözü ve Hz. Muhammed'in gönderilmesine vesile olan vahiydir. Sünnet ise vahyin kontrolünde Hz. Muhammed'in hayatında tecessüm eden İslâmî yaşam modelinin adıdır. Elinizdeki çalışma, işte İslâm'ın üzerine oturduğu Hz. Muhammed'in bu iki mirasından ikincisi, yani sünnet üzerine eğilecektir.

Bu çalışmanın giriş mahiyetindeki “Birinci Bölüm”ü, sünnet kavramını açıklığa kavuşturmak üzere tasarlanmıştır. Bu bölümde öncelikle Hz. Muhammed'in arkadaşlarıyla birlikte yaşadığı ideal hayat modelinin (sünnetin) sonraki Müslümanlar tarafından bilgi ve eğitim faaliyetine dönüştürülmesi süreci incelenecektir. Bu sürecin sonunda ortaya çıkan temel İslâm ilimleri ya da diğer adıyla “nakli ilimler”in sünnet kavramıyla ilişkisi ise bu bölümün ikinci konusunu teşkil edecektir. Sünnetin tespiti ve anlaşılması yönünde Müslüman âlimlerin ve ilim geleneklerinin, özellikle hadis ve fıkıh âlimlerinin katkılarının ele alındığı “İkinci Bölüm”, usûl-i sünnet (sünnet bilgilerine ulaşmanın ve onları anlamanın yöntemi) başlığını taşımaktadır. “Üçüncü Bölüm”, Hz. Peygamber'in İslâm'ın temel kurallarının özümsemesi ve daha iyi yaşanması için ortaya koyduğu,

dinin tamamlayıcı ve olgunlaştırıcı boyutlarını ihtiva eden nebevî sünnetlerle ilgili teorik bir çerçeve çizmeyi ve ardından da bunu sünnetler üzerine uygulamayı amaçlamaktadır. “Sünnetin Çağdaş Boyutu” adını taşıyan dördüncü ve son bölüm ise, Hz. Muhammed’in yaşam modelinin her zaman ve mekâna anlam katan çağlar üstü, evrensel yönüne eğilmektedir. Bu bölümde bir yandan çağdaş etik değerler bağlamında bir sünnet seçkisi yapılmaya çalışılmış, diğer yandan da Hz. Muhammed’in hadislerinin sağlıklı bir biçimde anlaşılabilmesi için gerekli bazı gözlemlerde bulunulmuştur.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında pek çok kişi ve kurumun emeği geçmiştir. Öncelikle, ele aldığım konuyu önererek beni bu yönde yüreklandiren İSAM yönetimine müteşekkirim. İSAM araştırmacılarından Dr. Seyfi Kenan Bey’e özellikle teşvik edici katkıları için teşekkür ediyorum. İSAM’dan bahsetmişken, Türkiye genelinde alanında bir ilk olan ve kısa zamanda ülkemiz araştırmacıları için gerçek anlamda bir “merkez” olmayı başaran İSAM Kütüphanesi’ni anmadan geçemeyeceğim. Bu vesileyle hem böyle değerli bir hizmetin gerçekleşmesini sağlayanlara hem de araştırmacılara huzurlu bir ortam sağlayan İSAM çalışanlarına şükranlarımı sunuyorum. Çalışmanın bazı bölümlerini okuyarak değerli fikirlerini benimle paylaşan meslektaşlarım Mehmet Özşenel ve Mustafa Öztürk’e de değerli katkıları için müteşekkirim. Metni titiz bir şekilde okuyarak gözden kaçan bazı önemli noktalarda bizi uyararak çalışmamızın olgunlaşmasına katkıda bulunan, ismini bilmediğim editör-hakeme de şükranlarımı sunuyorum. Ayrıca burada isimlerini saymadığım, ama değişik vesilelerle bu kitaptaki fikirleri kendileriyle tartıştığım meslektaş ve dostlarıma da teşekkür ediyorum. Ancak her şeye rağmen kitapta görülebilecek hata ve eksikliklerin sorumlusunun şahsım olduğunu hatırlatmama, sanırım gerek yoktur. Son olarak bu çalışma dolayısıyla, istemeyerek de olsa, yol açtığım sıkıntılara ve strese sabrederek beni yalnız bırakmayan aileme, eşime ve çocuklarıma da teşekkür ediyorum.

Gayret bizden, tevfik Allah’tandır!

Murteza Bedir

Bağlarbaşı, Ocak 2012